

Kao trajni spomen ovog našega susreta ostat će i slikovnica *Pharioi* kojoj će polazište za oblikovanje likova biti Grci i Iliri koji su svoja imena ostavilo na svojim epigrafskim spomenicima nađenima u Starom Gradu i okolici.

Tako će biti zatvoren i krug predaka i potomaka, učitelja i učenika, putovanje koje je u slova kao poruka zatvoreno prije dvije tisuće i četiristo godina, da bismo ga mi, kao pouku, očitali danas. Veličanstvena li razloga ovoj proslavi!!

Zlatko Šešelj

Zlatna legenda ili štiva o svecima

Jacobus de Voragine: ZLATNA LEGENDA ILI ŠTIVA O SVECIMA (preveo fra Stjepan Pavić, Demetra, Zagreb, 2013. sv. 1., VIII+396 str; 2015. sv. 2., 500 str.)

U dvadesetom broju časopisa *LATINA ET GRAECA* objavio je fra Stjepan Pavić fragment o Svetom Nikoli iz svog prijevoda omašnog kompendija Jakova iz Varazzea (latinski se imenovao Jacobus de Voragine) poznatog stoljećima pod imenom *Legenda aurea*. U tom trenutku, 2011. godine, fra Stjepan Pavić tek je radio na ovom golemu tekstu, te će objava fragmenta u našem časopisu biti zapravo najava izdanja cijelog kompendija čega se prihvatio fantastični izdavač filozofske i ine literature Demetra koju vodi entuzijast i poznavalac Dimitrije Savić. Prvi je svezak izašao već dvije godine nakon te prve najave, dakle 2013. godine, a drugi je uresio završetak 2015. godine. Tako smo, zahvaljujući umijeću, strpljivosti i maru fra Stjepana Pavića, te jednako tako umijeću, maru i strpljivosti izdavača Dimitrija Savića postali još jedna kultura kojoj je omogućeno da na vlastitu jeziku pristupi jednom od najvažnijih djela europskog srednjovjekovlja.

Zlatnu je legendu naime napisao dominikanac Jakov iz Varazza (mjestu blizu Genove) negdje sredinom 13. stoljeća. Jakov je rođen oko 1230. Godine u Varazzu. 1244. pristupa dominikancima i započinje crkvenu karijeru koja će ga dovesti na položaj biskupa u Genovi 1292. gdje se istakao kao miritelj suprotstavljenih stranaka gvelfa i gibelina. Umro je 1298. Ili 1299. Tokom svoje crkvene djelatnosti propovijedao je diljem Italije, i to vrlo uspješno. U tim propovijedima vrlo su važna bila exempla, primjeri iz života svetaca i mučenika, koji su trebali postati ogled vjernicima za njihovo kršćansko ponašanje. Dakako, životi svetaca i mučenika temeljno su štivo kršćanskih zajednica gotovo od samog njihova nastanka. Legende povezane s apostolima, mučenicima i svecima čuvala su se u lokalnim crkvama, da bi nakon duga perioda njihove usmene predaje – svakako poslije Milanskog edikta – bili često i zapisivani na ponos zajednice kojoj su pripadali. Najvažnije od njih širile su se po cijelom kršćanstvu i postale su njegova zajednička baština.

Potaknut vlastitom potrebom, kao i željom da svojoj subraći pruži lako pristupačnu zbirku exempla, Jakov iz Varazza je iz izvora koji su mu bili na raspolaganju prikupio golemu građu i pribilježio priče o 245 svetaca i svetkovina koji se slave u kršćanskom kalendaru. Dakako, bila je to i prigoda da progovori o ustanovljavanju određenih običaja i obreda, tako da je taj kompendij postao neizostavna knjiga za upotrebu u crkvi ali i štivo koje se rado čitalo tamo kamo je dopirala knjiga – dakle na dvore feudalne elite. Jakov iz Varazza proizveo je, nehotice, jedan od prvih bestselera u povijesti

knjige, jer se njegova *Legenda aurea* nalazi u gotovo tisuću rukopisa, a nakon izumata tiska pa sve do 1500. godine njegova je Zlatna legenda imala više izdanja od Biblije!

Od tog golema djela u nas su postojali samo fragmentarni prijevodi, tako da se fra Stjepan Pavić uputio u velik i neizvjestan pothvat u kojem je, na radost svih nas, izvanredno uspio. Već je i fragment objavljen u *Latina et Graeca* pokazao da je fra Stjepan Pavić virtuoz ne samo poznavanja latinskog, već i virtuoz hrvatskog jezika. Pripovijedanje teče lako i lijepo, jezik je doista izvanredan, tako da smo uz značenje samog kompendija dobili i predivan hrvatski tekst. Nije ni čudo: fra Stjepan Pavić samozatajni je bosanski fratar, ali gotovo renesansni čovjek, po struci teolog i filolog, svojedobno profesor i ravnatelj Franjevačke klasične gimnazije iz Visokog, ali i ljubitelj umjetnosti i kolekcionar, skupljač etnološkog blaga i znalac Bosne, najbolji izdanak znamenitih franjevaca Bosne Srebrene. Iz njegova umijeća potekao je ovaj izuzetan dragulj.

No bilo bi nepravedno izostaviti i autore dvaju pogovora: *Pogovor Zlatnoj legendi* iz pera Željke Čorak, te studiju *Jacobus de Voragine i Legenda aurea* Marka Grčića. Pavićevo djelo nije moglo naći dva bolja autora da ovom izdanju podare književnopovijesni okvir i kontekst koji se izvan tog okvira nalazi. I njihove riječi su pravi poticaj da shvatimo koliko malo znamo, a moramo naučiti ne bismo li, u prilikama koje imamo, ostvarili nešto slično.